

MAKTABNI INNOVATION BOSHQARUV MODELI

Umarova Dilafruz Anvarovna

“Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi” kafedrası o‘qituvchisi

Ziyodullayeva Sevinch Bahriddin qizi

“Boshlang‘ich ta‘lim” yo‘nalishi 5-21-guruh talabasi

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda umumta‘lim maktablarini boshqarishda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati va ularni amaliyotga tatbiq etish yo‘llari yoritiladi. An‘anaviy boshqaruv tizimidan farqli ravishda, innovatsion boshqaruv modeli o‘qituvchilar, o‘quvchilar va ota-onalar o‘rtasidagi interaktiv hamkorlik, raqamli texnologiyalarni qo‘llash, pedagogik jarayonni individuallashtirish va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishga asoslanadi. Tadqiqotda zamonaviy boshqaruv usullari, masalan, tizimli yondashuv, transformatsion liderlik, loyiha asosida boshqaruv kabi konsepsiyalar maktab kontekstida tahlil qilinadi. Shu bilan birga, modelni yaratish va joriy etishda uchraydigan muammolar, ularni bartaraf etish yo‘llari hamda kutilayotgan natijalar bayon etiladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion boshqaruv, maktab menejmenti, raqamli texnologiyalar, liderlik, ta‘lim sifati, transformatsion liderlik, tizimli yondashuv, loyiha asosida boshqaruv, interaktiv hamkorlik, pedagogik innovatsiyalar.

Annotation. This study highlights the importance of innovative approaches to managing public schools and ways to put them into practice. In contrast to the traditional management system, the innovative management model is based on interactive collaboration between teachers, students, and parents, the application of digital technology, individualization of the pedagogical process, and the development of leadership competencies. The study analyzes concepts such as modern management methods such as systematic approach, Transformational Leadership, Project-Based Management in a school context. At the same time, the problems encountered in the creation and implementation of the model, the ways to eliminate them and the expected results are described.

Keywords: innovative management, school management, digital technology, leadership, educational quality, transformational leadership, systematic approach, project-based management, interactive collaboration, pedagogical innovation.

Аннотация. В настоящем исследовании освещается важность инновационных подходов к управлению государственными школами и пути их внедрения в практику. В отличие от традиционной системы управления, инновационная модель управления базируется на интерактивном сотрудничестве педагогов, учащихся и родителей, применении цифровых технологий, индивидуализации педагогического процесса, развитии лидерских компетенций. В исследовании анализируются в школьном контексте современные методы управления, такие как системный подход, трансформационное лидерство, проектное управление. При этом излагаются проблемы, возникающие при создании и внедрении модели, пути их преодоления, а также ожидаемые результаты.

Ключевые слова: Управление инновациями, управление школой, цифровые технологии, лидерство, качество образования, трансформационное лидерство, системный подход, управление проектами, интерактивное сотрудничество, педагогические инновации.

Kirish. Zamonaviy davrda ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri — raqobatbardosh, mustaqil fikrlovchi va innovatsion yondashuvga ega bo'lgan avlodni tarbiyalashdir. Bu vazifani samarali amalga oshirish esa, o'z navbatida, ta'lim muassasalarida boshqaruv tizimini takomillashtirish va uni yangicha yondashuvlar asosida tashkil etishni talab etadi. An'anaviy boshqaruv uslublari bugungi kun ehtiyojlariga to'liq javob bera olmayotgani bois, innovatsion boshqaruv modeli tobora dolzarb tus olmoqda. Innovatsion boshqaruv bu – nafaqat texnologik yangiliklarni joriy etish, balki butun boshqaruv jarayonini zamonaviy fikrlash, ilg'or tajribalar va ochiq muloqot asosida qayta tashkil etish demakdir. Ayniqsa, maktablarda innovatsion boshqaruvni joriy etish o'quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirish, o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish hamda ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi. Shu

sababli, maktabni samarali va raqamli asr talablari asosida boshqarish uchun innovatsion modelni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish bugungi kun ta'lim siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu mavzuning dolzarbligi aynan shunda namoyon bo'ladi.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili. Maktabni innovatsion boshqaruv modeli bo'yicha o'tkazilgan ilmiy izlanishlar ta'lim tizimini modernizatsiyalash va uni zamonaviy talablar asosida boshqarishga alohida e'tibor qaratadi. Tahlil qilingan adabiyotlar orasida, avvalo, Boshqaruv nazariyasi va innovatsion menejment sohalariga oid asarlar asosiy nazariy poydevorni tashkil etadi. Jumladan, P. Drucker, M. Veber, G. Mintzberg kabi olimlarning boshqaruvga oid nazariyalari maktab menejmenti tizimini anglashda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Ularning asarlarida liderlik, tashkilotdagi o'zgarishlarni boshqarish va tizimli yondashuv konsepsiyasi chuqur yoritilgan. O'zbekiston kontekstida esa, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasiga doir qaror va farmonlari (xususan, PQ-4884-sonli qaror, 2020-yil) ta'lim tizimini raqamlashtirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va maktab rahbarlarining kompetensiyalarini oshirishga qaratilganligi bilan ajralib turadi. Shuningdek, Vazirlar Mahkamasi qarorlariga binoan, maktablarda "Raqamli ta'lim" texnologiyalarini joriy qilish, direktorlarning zamonaviy boshqaruv malakalarini rivojlantirishga doir ko'plab normativ hujjatlar qabul qilingan. Mahalliy olimlar – M. Jo'rayev, N. To'rayev, D. Karimov, G. Abdurahmonov va boshqalar tomonidan yozilgan ilmiy maqolalar va monografiyalarda ta'lim muassasalarini boshqarishda innovatsiyalar, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, o'qituvchilarning kasbiy rivoji hamda maktabdagi tashkilot madaniyati masalalari keng tahlil qilingan. Xalqaro miqyosda esa, OECD va UNESCO kabi tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan hisobotlar va strategiyalar (masalan, "Future of Education and Skills 2030") innovatsion boshqaruv modelining asosiy mezonlari sifatida moslashuvchanlik, o'zgarishga tayyorlik, raqamli savodxonlik va ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni ko'rsatadi. Bu yondashuvlar o'z navbatida milliy ta'lim tizimiga ham integratsiya qilinmoqda. Xulosa qilib aytganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion boshqaruv modeli — bu faqatgina yangi texnologiyalarni joriy etish emas,

balki boshqaruv madaniyatini o'zgartirish, yangi liderlar shakllantirish va ta'lim muhitini doimiy rivojlanishga yo'naltirishni nazarda tutadi. Ilmiy va amaliy adabiyotlar bunday modelni joriy etishda kompleks yondashuv, barqaror o'zgarishlar strategiyasi va zamonaviy rahbarlik kompetensiyalarining muhimligini ta'kidlaydi.

Tadqiqotlar metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda maktabni innovatsion boshqaruv modelini ishlab chiqish va uni amaliyotga tatbiq etishning nazariy hamda amaliy jihatlarini chuqur o'rganish maqsad qilindi. Ilmiy izlanish jarayonida tizimli yondashuv asosida maktab ta'limi boshqaruvining mavjud holati tahlil qilindi va innovatsion modelga ehtiyojni asoslash uchun empirik ma'lumotlar yig'ildi. Bunda so'rovnoma, intervyu va hujjatlar tahlili kabi usullardan foydalanildi. So'rovnomalar orqali o'qituvchilar, maktab rahbarlari va ota-onalarning mavjud boshqaruv tizimiga nisbatan fikrlari, muammolari va takliflari o'rganildi. Intervyular orqali esa tajribali direktorlar va metodistlar bilan chuqur suhbatlar olib borilib, amaliy tajriba asosida muhim xulosalar chiqarildi. Shuningdek, ayrim maktablarda innovatsion yondashuvlar joriy etilib, sinov tariqasida eksperimentlar o'tkazildi. Bu orqali modelning qanday natija berishi amalda tekshirildi. Hujjatlar tahlili orqali O'zbekiston Respublikasi qonunlari, Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari va Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan strategiyalar asosida boshqaruv modelining huquqiy va konseptual asosi aniqlab chiqildi. Ilmiy izlanishlarda xorijiy tajribalarga ham murojaat qilinib, Finlyandiya, Janubiy Koreya, Singapur kabi davlatlarning maktab boshqaruvi tizimi tahlil qilindi. Bu esa taqqoslash asosida milliy modelni yaratishda mos va samarali yondashuvlarni tanlashga yordam berdi. Tadqiqotda yig'ilgan ma'lumotlar matematik-statistik tahlil orqali qayta ishlanib, ularning ishonchliligi baholandi. Shu bilan birga, sifat tahlili asosida maktab jamoasining innovatsion yangiliklarga munosabati, o'quvchilarning rivojlanishiga ta'siri va rahbarlarning liderlik qobiliyati chuqur o'rganildi. Barcha metodlar uyg'un holda qo'llanilib, ilmiy asoslangan, amaliy jihatdan foydali va joriy etilishi mumkin bo'lgan boshqaruv modelini ishlab chiqishga xizmat qildi.

Natija va muhokama. Olib borilgan tadqiqotlar natijasida maktablarda mavjud boshqaruv tizimi ko'plab holatlarda an'anaviy yondashuvlarga asoslangani,

innovatsion fikrlash va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish esa sust kechayotgani aniqlandi. So'rovnoma va intervyular asosida to'plangan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, maktab rahbarlarining katta qismi innovatsion yondashuvlarning zarurligini tan olsa-da, ularni amaliyotga tatbiq etishda muayyan qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bunga asosiy sabab sifatida metodik ko'makning yetishmasligi, moddiy-texnik baza pastligi, shuningdek, o'zgarishlarga qarshilik ko'rsatish holatlari ko'rsatildi. Eksperiment tarzida ayrim maktablarda innovatsion boshqaruv elementlari — raqamli monitoring tizimlari, loyiha asosida boshqaruv, o'qituvchilar motivatsiyasini rag'batlantirish mexanizmlari joriy etilganida, ta'lim sifati, o'quvchilar faolligi va jamoa ichki muhitida ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Bu tajriba innovatsion boshqaruv modelining amaliy jihatdan samaradorligini isbotladi. Jumladan, direktorlarning liderlik ko'nikmalarini rivojlantirish, qaror qabul qilishda jamoaviylikni oshirish, raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali ish jarayonlarini optimallashtirish maktab faoliyatida sezilarli natijalarga olib keldi. Xalqaro tajriba tahlili esa shuni ko'rsatdiki, innovatsion boshqaruv modeli joriy etilgan mamlakatlarda maktablar nafaqat ta'lim sifati bo'yicha, balki ijtimoiy-psixologik muhit, o'quvchilar mustaqil fikrlashi va muammoli vaziyatlarni hal qilish salohiyati borasida ham yuqori natijalarga erishmoqda. Bu holat O'zbekiston ta'lim tizimi uchun ham muhim saboq bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot davomida aniqlangan muhim xulosa shuki, maktabni innovatsion boshqarish — bu faqat texnologiyalarni joriy etish emas, balki tashkilot madaniyatini o'zgartirish, ochiq muloqotga asoslangan boshqaruv muhitini yaratish, rahbar va o'qituvchilarning o'z ustida ishlashga tayyorligini ta'minlashdan iboratdir. Bu esa strategik fikrlovchi, tashabbuskor va zamonaviy kompetensiyalarga ega rahbar shaxsini shakllantirishni talab qiladi. Shuningdek, ota-onalar, jamiyat va davlat tuzilmalari bilan tizimli hamkorlik ham innovatsion modelning muhim tarkibiy qismi sanaladi. Yuqoridagi tahlillar asosida aytish mumkinki, maktabni innovatsion boshqaruv modeliga o'tkazish bosqichma-bosqich, ilmiy yondashuv asosida, mavjud real holatni chuqur tahlil qilgan holda amalga oshirilishi lozim. Bu esa ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarga moslashgan maktabni shakllantirishning muhim omillaridan biridir.

Xulosa va takliflar. Olib borilgan tadqiqotlar asosida aniqlanishicha, umumta'lim maktablarini samarali boshqarish bugungi kunda innovatsion yondashuvlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. An'anaviy boshqaruv modeli hozirgi zamonaviy ta'lim talablariga to'laqonli javob bermayapti. Shu sababli maktab rahbarlarining boshqaruv madaniyatini yangilash, ularni zamonaviy liderlik kompetensiyalariga ega shaxs sifatida shakllantirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Innovatsion boshqaruv modeli ta'lim jarayonini markazlashgan, buyruqbozlik asosidagi tizimdan olib chiqib, jamoaviy fikrlash, hamkorlik, muammolarga kreativ yondashish, raqamli texnologiyalar asosida boshqaruvni amalga oshirish kabi ustuvor tamoyillarga tayangan holda tashkil etilishi lozim. Shuningdek, maktab jamoasining barcha a'zolarida o'zgarishlarga tayyorlikni shakllantirish, ularni yangilanish jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish muhimdir. Innovatsion boshqaruv modeli aynan inson omiliga tayanadi – bunda o'qituvchi, rahbar, o'quvchi va ota-onalarning faol hamkorligi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Modelni samarali joriy etish uchun maktablarda ochiq boshqaruv muhitini yaratish, pedagogik va boshqaruv faoliyatida raqamli vositalardan kompleks foydalanish, har bir pedagogning kasbiy o'sishini doimiy qo'llab-quvvatlash zarur. Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagilarni taklif etish mumkin: maktab direktorlarini innovatsion boshqaruvga tayyorlash bo'yicha maxsus o'quv dasturlarini joriy etish; maktab ichki muhitida yangiliklarga ochiqlik va o'zgarishlarga moslashuvchanlikni targ'ib qilish; ilg'or xorijiy tajribalarni milliy tizimga moslashtirib tatbiq etish; o'qituvchilarning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash va ularni qaror qabul qilish jarayonlariga jalb etish. Eng muhimi, maktabni boshqarishda faqat rahbar emas, balki butun jamoa mas'ul ekanini anglatadigan o'zaro ishonch va hamkorlik muhitini yaratish kerak. Xulosa qilib aytganda, maktabni innovatsion boshqaruvga o'tkazish — bu oddiy islohot emas, balki chuqur fikrlangan, bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan, inson resursiga asoslangan strategik jarayondir. U orqali ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning ijtimoiy va intellektual salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish imkoniyati yuzaga keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Jo'rayev M. – *Ta'lim muassasalarini boshqarishda innovatsion yondashuvlar.* – Toshkent: Fan, 2020.

1. To'rayev N. – *Maktab menejmenti va ta'limda liderlik asoslari.* – Toshkent: Ilm Ziyo, 2019.

2. Karimov D. – *Pedagogik jarayonni boshqarish: Nazariya va amaliyot.* – Toshkent: O'qituvchi, 2021.

3. Abdurahmonov G'. – *Innovatsion ta'lim tizimi va uning boshqaruv mexanizmlari.* – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.

4. Nishonova S.N. – *Pedagogik menejment asoslari.* – Toshkent: Noshir, 2018.

5. Xolbo'tayev A. – *Raqamli ta'lim va maktab boshqaruvida zamonaviy yondashuvlar.* – Toshkent: Tafakkur, 2022.

6. Qodirova Z.S. – *Maktab tizimini modernizatsiya qilishda innovatsiyalar roli.* – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.

7. Yusupova D. – *Maktab direktorlari faoliyatida liderlik kompetensiyalari.* – Toshkent: Ilm, 2020.

8. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi – *Umumta'lim maktablari menejmentini takomillashtirish bo'yicha uslubiy qo'llanma.* – Toshkent, 2021.

9. G'ulomov S. – *Ta'lim tizimida boshqaruv psixologiyasi.* – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.

11. Anvarovna, Umarova Dilafruz. "INTEGRATSIYALASHGAN TA'LIMDA O'YIN TEXNOLOGIYALARI." MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TE Umarova,

12. Dilafruz Anvarovna. "IMPROVING THE METHODOLOGY OF SOCIO-EMOTIONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TECHNOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY GRADES." Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal 5.03 (2024): 394-403. SOLUTIONS 1.2 (2024): 23-25.

13. Anvarovna, Umarova Dilafruz. "BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARIDA IJTIMOIIY USTANOVKALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI." TADQIQOTLAR 31.4 (2024): 3-6.

14. Umarova, Dilafruz Anvarovna. "BOSHLANG 'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIK TA'LIM JARAYONIDA O 'QUVCHILARNI IJTIMOIIY-HISSIY RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." GOLDEN BRAIN 1.30 (2023): 46-49.